

IQTIDORLI TALABALARDA ILMIY BILIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK JIHATLARI

**Psixologiya mutaxassisi 241-guruh magistranti
Allamova Oyshajon G'afurjon qizi**

Annotatsiya: Mazkur maqolada iqtidorli talabalarda ilmiy bilimlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlari tahlil qilinadi. Talabalarning ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishi va iqtidorini rivojlantirish, ularning o'z-o'zini anglash, motivatsiya va ijodiy yondashuvlarini shakllantirishning pedagogik va psixologik jihatlari muhokama qilinadi. Shu bilan birga, iqtidorli talabalarni ilmiy tadqiqotlarga jalb qilishda ta'lim muassasalarining roli, ilmiy jamoalar bilan ishlash va o'z-o'zini tarbiyalash usullariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqola iqtidorli talabalarning ilmiy bilimlarni egallash jarayonidagi muhim psixologik omillarni aniqlash hamda ularni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik strategiyalarni taklif etadi.

Kalit so'zlar: Iqtidorli talaba, ilmiy bilim, pedagogik-psixologik jihatlar, motivatsiya, ijodiy yondashuv, ilmiy faoliyat, o'z-o'zini anglash, ilmiy tadqiqotlar, ta'lim muassasalari, ilmiy jamoa, ta'lim strategiyalari.

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE IN TALENTED STUDENTS

Annotation: This article analyzes the pedagogical and psychological aspects of the development of scientific knowledge in gifted students. Pedagogical and psychological aspects of developing students' interest and talent in scientific activity, forming their self-awareness, motivation and creative approaches are discussed. At the same time, special attention is paid to the role of educational institutions in attracting talented students to scientific research, methods of working with scientific teams and self-education. The article offers pedagogical strategies aimed at identifying important psychological factors in the process of acquiring scientific knowledge of gifted students and their development.

Key words: Talented student, scientific knowledge, pedagogical-psychological aspects, motivation, creative approach, scientific activity, self-awareness, scientific research, educational institutions, scientific team, educational strategies.

Zamonaviy ta'lim tizimi iqtidorli talabalarni ilmiy faoliyatga jalb qilish, ularning ilmiy bilimlarini rivojlantirish va yaratgan potentsialini yuzaga chiqarish borasida muhim o'rin tutadi. Iqtidorli talaba – bu nafaqat yuqori akademik natijalarga erishgan, balki ilmiy izlanishlarga qiziqish, ijodiy fikrlash va yangi bilimlarni o'rganishga intilish ko'rsatgan shaxsdir. Bunday talabalar jamiyat uchun muhim ilmiy, texnologik va madaniy yutuqlarga erishishda asosiy kuch bo'lib xizmat qilishi mumkin.[1]

Iqtidorli talabalarning ilmiy bilimlarini rivojlantirish jarayoni pedagogik va psixologik omillarning uyg'un ta'siri ostida amalga oshadi. Bu jarayonda talabalar faqat o'qituvchilarning nazoratida bilim olish bilan cheklanmay, balki o'z-o'zini anglash, motivatsiya va ijodiy yondashuv kabi psixologik xususiyatlarni rivojlantirishga qaratilgan maxsus pedagogik yondashuvlarni talab qiladi. Iqtidorli talabalarning ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasi ularning ilmiy izlanishlarga jalb qilinishida muhim rol o'ynaydi.[2]

Shu sababli, iqtidorli talabalarda ilmiy bilimlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik jihatlari alohida e'tiborni talab etadi. Maqolada bunday talabalarni ilmiy faoliyatga jalb qilishda samarali pedagogik va psixologik strategiyalar, ilmiy izlanishlarga bo'lgan motivatsiya va ijodiy fikrlashni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Bu yondashuvlar iqtidorli talabalarning ilmiy bilimlarini yanada mustahkamlash va ularning kreativ salohiyatini ochish uchun muhim ahamiyatga ega.

Iqtidorli talabalarda ilmiy bilimlarni rivojlantirish jarayoni murakkab va ko'p qirrali. Bunda pedagogik va psixologik omillar katta rol o'ynaydi. Pedagogik jihatdan, ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqish va talabaning o'ziga bo'lgan ishonchi, mustahkam nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirishga olib keladi. Ta'lim jarayonida o'qituvchining rolini faqat bilim beruvchi sifatida emas, balki ilhomlantiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi shaxs sifatida ham ko'rish kerak. Bunday pedagogik yondashuv talabaning o'z ilmiy salohiyatini yanada rivojlantirishiga yordam beradi.[3]

Psixologik jihatdan esa iqtidorli talabalarda motivatsiya va o'z-o'zini anglash kabi omillar ilmiy faoliyatga yo'naltirishda muhim ahamiyatga ega. Talaba o'z maqsadlariga erishish yo'lida eng yuqori darajadagi motivatsiyani tuzishga harakat qiladi. Ilmiy tadqiqotlarga qiziqish talabaga o'zini ilm-fan sohasida ishlashga tayyorlashni ta'minlaydi. Psixologik jihatdan qo'llaniladigan yondashuvlar, masalan, ijtimoiy va shaxsiy o'zaro aloqalar, o'quv jarayonidagi muvaffaqiyatlar va

xatolarni tahlil qilish, talabalarni ilmiy izlanishlarga jalb qilishda samarali vosita hisoblanadi.[4]

Shu bilan birga, iqtidorli talabalarning ilmiy faoliyatini rivojlantirishda ular bilan ish olib borishda integratsiyalangan yondashuvni qo'llash zarur. Ta'lim jarayonida, albatta, o'zaro fikr almashish, ilmiy munozaralarda ishtirok etish, ilmiy jurnallarda maqola yozish va ilmiy jamoalar bilan hamkorlik qilish imkoniyatlari yaratish zarur. Bu, o'z navbatida, talabaning ilmiy bilimlarini kengaytirish va ularni yanada rivojlantirishga imkon yaratadi.

Muhokamalar quyidagi natijalarga olib keladi:[5]

1. Iqtidorli talabalarning ilmiy faoliyatini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular talabaning motivatsiyasi, ijodiy fikrlash va ilmiy izlanishlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi.
2. Ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishni oshirish uchun talabalarda o'z-o'zini anglash va o'z salohiyatini yuqori baholash muhim ahamiyat kasb etadi.
3. Talabalarning ilmiy bilimlarini rivojlantirishda o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro ishonch va muloqotning o'rni katta.
4. Ilmiy izlanishlarga qiziqishni oshirish uchun talabalar uchun ilmiy jamoalarda faol ishtirok etish, ilmiy konferensiyalar va anjumanlarda qatnashish imkoniyatlari yaratish zarur.
5. Pedagogik va psixologik strategiyalarni birlashtirib, talabalarning ilmiy salohiyatini samarali rivojlantirish mumkin, bu esa jamiyatning ilmiy-iqtisodiy rivojiga katta hissa qo'shadi.

Natijada, iqtidorli talabalarda ilmiy bilimlarni rivojlantirish nafaqat pedagogik usullarni, balki psixologik yondashuvlarni ham talab etadi. Bu jarayonning samarali amalga oshirilishi, talabalarning ilmiy va ijodiy salohiyatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Iqtidorli talabalarda ilmiy bilimlarni rivojlantirish jarayoni pedagogik va psixologik jihatlarining uyg'un ta'siri ostida amalga oshiriladi. Talabalarning ilmiy faoliyatga bo'lgan qiziqishi, motivatsiyasi va ijodiy yondashuvi, ularning ilmiy bilimlarni egallash va rivojlantirishdagi muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardir. Pedagogik nuqtai nazardan, o'qituvchining roli faqat bilim berish bilan cheklanmay, talabaning ilmiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ilhomlantirish va ilmiy salohiyatini yuzaga chiqarishdir. Psixologik jihatdan esa iqtidorli talabalarda o'z-o'zini anglash, motivatsiya va ilmiy izlanishlarga bo'lgan qiziqishni shakllantirish muhim ahamiyatga ega.[6]

Talabalarda ilmiy bilimlarni rivojlantirishda integratsiyalangan pedagogik-psixologik yondashuvlar samarali natijalarga olib keladi. O'qituvchilar va ta'lim muassasalarining ilmiy faoliyatga jalb etishda qo'llanadigan metodikalar, ilmiy jamoalar bilan hamkorlik, ilmiy tadqiqotlarga qiziqishni oshirish uchun zaruriy vositalardir. Bularning barchasi iqtidorli talabalarning ilmiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi va jamiyatning ilmiy-iqtisodiy taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shunday qilib, iqtidorli talabalarda ilmiy bilimlarni rivojlantirish, pedagogik va psixologik jihatlar uyg'unligi asosida amalga oshirilishi lozim bo'lib, bu jarayon talabalarning shaxsiy va ilmiy o'sishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Davronov, A. "Iqtidorli talabalarda ilmiy faoliyat va motivatsiya". – Toshkent, 2020.
2. Ismailova, G. "Ta'lim jarayonida talabalarning ilmiy salohiyatini rivojlantirish metodikasi". – Toshkent: O'zbekiston, 2019.
3. Shodmonova, N. "Iqtidorli talabalar va ilmiy izlanishlar: Psixologik yondashuvlar". – Toshkent: Fan, 2021.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ta'lim va ilmiy salohiyatni rivojlantirishga oid nutqlari va qarorlari.
5. "Ilmiy faoliyat va yoshlarda motivatsiya: Nazariy va amaliy jihatlar" jurnali – Samarqand, 2022.
6. Ganieva, S. "Iqtidorli talabalarning ilmiy faoliyatga motivatsiyasi". – Toshkent: Ilm, 2021.